

Ud med Luthers arvesyndsforståelse!

Ikke-optaget kronik til Kristeligt Dagblad. Af Richardt Riis.

Først, da jeg var omkring de halvtreds, opdagede jeg, at mine Luther-undervisere havde snydt mig. Alt, hvad jeg hørte om Luther på universitetet, alt, hvad de fortalte mig, alt, hvad jeg kunne læse om Luther, gik omhyggeligt udenom Luthers augustinske forståelse af arvesynden. Først, da jeg hjemkøbte Luthers samtlige tyske værker i form af Erlangerudgaven på 67 bind, blev jeg klar over, at der var noget, man ikke havde fortalt mig.

Når jeg læser diverse indlæg i Kristeligt Dagblad, hvor man ønsker at frigøre sig fra Luther, forstår jeg det sådan set godt. Den forståelse af synden, hvorefter alle vore drifter er syndige, altså også kønsdriften, er fuldstændig forsvundet fra vore samfund. Og det er såmænd Luther selv, der med sin tilbagevenden til præsteægteskabet har medvirket til, at den er forsvundet.

I 1531 skrev Luther en bryllupsprædiken, og deri ser han tilsyneladende positivt på kønsdriften. Han skriver, at Gud godt kan lide den brunst, han har indgivet brudgommen og bruden, ja, han føjer endda til, at "når en sådan brunst og kærlighed altid forbliver aktiv, så vil den ene opæde den anden af stor kærlighed; som man siger i ordsproget", dvs., han sidestiller brunst og kærlighed. Yderst moderne. (WA 34,1, side 60).

Men se så, hvad han gør i 1536, hvor han genudgiver denne prædiken! Her føjer han den augustinske tankegang til og siger ligeud, at "hele ægtestanden er syndig og uren, også selv om den overholdes ret og udmærket". Og den omtalte sidestillelse har han her slettet. Han går videre ad Augustins vej og hævder, at Kristus af den grund ikke har villet fødes på naturlig måde, men udvalgte en jomfru til mor og helligede hendes kød og blod, så hans fødsel kunne være en ren, hellig fødsel. (WA 74).

Ja, han var ligesom karmelitterne og franciskanerne grebet af forestillinger om, at også Maria var blevet gjort syndfri, for at hun kunne føde den syndfri Jesus uden arvesyndens besmittelse. (Erl 15,53). Det er formentlig årsagen til, at vi her i Danmark faktisk har bevaret en del Maria-altertavler.

Men alt dette har man i moderne tid fortiet. Man redegør gladelig for Luthers tanker om, at mennesket på én gang er synder og retfærdig, og prøver også det bedste, man kan, at skildre mennesket som totalt set en synder, men overser, at man med den syndsforståelse aldrig kommer til at nå Luther til sokkeholderne. Hans syndsforståelse vil altid være af en hel anden art end vores, fordi synden for ham er knyttet til drifterne, og fordi vi modsat Luther ikke kan andet end betragte vore drifter som givet os af Gud, kønsdriften inklusive. Hvor meget en moderne teolog end overtager af Luthers syndsforståelse, han vil aldrig kunne betragte det ægteskabelige samleje som syndigt, han vil aldrig kunne betragte det nyfødte barn som et væsen, der på legemlig vis har synden indbygget i sig.

Altså: Ud med Luther!

Nej, nej, tøv en kende!

Udover at være "augustinist" er Luther nemlig også folkelig. Han véd at fortælle om menneskelivet efter nådesforkyndelsen som et naturligt og folkeligt liv. Han forstår f.eks. i en prædikenrække over bjergprædiken netop formaningerne deri som formaninger, dvs., som gode råd til, hvad man kunne tage og gøre, hvis man vil handle klogt, altså hvis man vil styrke tilliden i de fællesskaber, man lever i.

Det betyder, at man ud fra denne prædikenrække kan se, at de mange nutidsteologer, der mener, at Jesus i bjergprædiken skærper loven til det uoverholdelige for at få menigheden til at søge hen til nåden, tager fejl. Hvis sådanne tanker er lutherske, er Luther ikke lutheraner.

Tag et ord som det fra Matt 5,28 om at kaste et lystent blik på en anden mands hustru! Her har Luther i sin prædiken en lille uskyldig tilføjelse, som imidlertid viser, at han forstår ordet som en formaning og ikke som en lovskærpelse. Han forklarer, at ægteskabsbrud kan ske, når man ser på en kvinde 'eller driver spøg med hende'. Med andre ord: Det er ikke blot den indre lyst, der tænkes

på, det er det, der sker mellem personerne, f.eks. det inviterende blik, m.m. Det er ikke strikt lovoverholdelse, Luther har i tankerne, men en formaning om at bevare og styrke ægteskabet, både ens eget og kvindens. (Erl 43,105).

Lidt senere forklarer han sig lidt nøjere:

"For selv om jeg ser på alle kvinder i verden, så finder jeg ingen, som jeg kan rose mig af, sådan som jeg med glad samvittighed kan sige om min kone: Hende har Gud selv skænket mig og lagt i mine arme, og jeg véd, at han og alle hans engle har hjerteligt velbehag i, at jeg holder mig til hende med kærlighed og troskab. Hvorfor skulle jeg da foragte en sådan kostelig, guddommelig gave og knytte mig til en anden, hvor jeg ikke finder en sådan skat og et sådant smykke?" (Erl 43,110).

Det er, kan man sige, en fortrinlig udlægning af Paulus' ord i 1 Kor 10,23, ordet om, at alt er tilladt, men ikke alt opbygger. Det, Luther mener skal gøres her, skal jo ikke gøres for at opfylde en umulig lovbestemmelse, men for at opbygge de fællesskaber, vi står i, i dette tilfælde fællesskabet mellem mand og kone.

Og det, der limer f.eks. dette fællesskab sammen, er troen. Derfor begynder Luther sin tale om retfærdiggørelse ved tro – sådan som han skildrer det i "Om de gode gerninger" – med at skitsere, hvordan troen eller den indbyrdes tillid i et ægteskab er det, der bærer alle gerninger.

"Når en mand eller en kvinde venter kærlighed og forståelse fra den anden, og tror fast på det, hvem lærer dem da, hvordan han skal anstille sig, hvad han skal gøre, undlade at gøre, sige, tie stille med og tænke? Alt det er det alene tilliden, der lærer ham, og det mere end nødvendigt; for der er for ham ingen forskel mellem gerningerne; han gør den store, den lange og de mange ligeså gerne som de små, de korte og de få; og ydermere gør han dem med et glad, fredfyldt og trygt hjerte, og han er i det hele taget et frit menneske". Erl 20,199.

Men når troen mangler, bliver gerningerne til tunge og besværlige pligtgerninger.

Den måde, på hvilken Luther fører troen over på dagliglivets gerninger, er i høj grad vedkommende også i vore dage. Så hvis vi kan frasortere hans augustanisme, er der stadig meget at hente hos ham.

P.S.: Man kan se de anførte Luthercitater på martinluther.dk i stedet for at overfalde det nærmeste bibliotek.